HÂLİD BİN SAÎD BİN ÂS (radıyallahü anh)

Peygamberimizin Eshâbı içinde İslâmiyyeti ilk olarak kabûl edenlerden. Dördüncü veya beşinci müslüman olduğu kaynaklarda zikredilmektedir. “Sâbikûn-ı evvelin” adı verilen ilk müslümanlardan olduğu kesindir. Adı, Hâlid bin Saîd bin Âs bin Ümeyye bin Abd-i Şems el-Emevî’dir. Künyesi “Ebû Saîd’dir. Annesi, Ümmü Hâlid binti Habbâb es-Sakafî’dir. Hanımı Ümmü Hakim’den başka, Ümeyye binti Hâlit bin Es’ad bin Âmir adında Huzâa kabilesine mensûb bir hanımı daha vardır. Oğlu Sa’îd ile kızı Ümmü Hâlid, ikinci hanımındandır. Müslüman olduktan sonra, babasından çok eziyet gördü. Habeşistan’a hicret edip, Hayber kalesinin fethine kadar orada kaldı. Medine’ye döndükten sonra Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin mektûblarını yazdı. Hazreti Ebû Bekir’in hilâfeti zamanında yapılan Yermük harbînde şehîd oldu (m. 634).

Hazreti Hâlid bin Sa’îd’in müslüman oluşu, bir rüya sebebiyledir. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, İslâmiyeti gizli olarak açıklamaya yeni başlamıştı. Daha birkaç kişi müslüman olmuştu. İslama davetin ilk günlerinde Hazreti Hâlid bin Saîd bir rüya gördü. Rüyasında, Cehennemin kenarında dururken babası gelip; kendisini oraya itip düşürmek istedi. Tam bu sırada, Peygamberimiz belinden yakalayıp, Cehennemin içine düşmekten koruduğunu gördü. Feryat ederek uyandı. Kendi kendine: “Vallahi bu rüya gerçektir.”

dedi. Dışarı çıkınca Hazreti Ebû Bekir ile karşılaştı. O'na rüyasını anlattı: Ebû Bekir (radıyallahü anh) ona dedi ki: "Hakkında hayırlı olsun! Bu kimse, Allahü teâlânın peygamberidir. Hemen git, O'na tâbi ol! Sen, O'na tâbi olacak, İslâm dinine girecek ve O'nunla birlikte bulunacaksın. O da seni, rüyada gördüğün üzere Cehenneme girmekten koruyacaktır. Baban ise Cehennemde kalacaktır!" Hazreti Hâlid bin Saîd, rüyasının etkisinden kurtulamamıştı. Vakit kaybetmeden hemen, Ecyâd denilen yerde bulunan Muhammed aleyhisselâmın yanına gitti. Onun huzûruna varıp: "Yâ Muhammed! Sen, insanları neye davet ediyorsun?" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) cevabında: "Ben, insanı, eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ve Muhammed aleyhisselâmın da O'nun kulu ve peygamberi olduğuna inanmaya ve işitmeyen, görmeyen, hiçbir zarar ve fayda vermeyen, kendisine tapınanları da, tapınmayanları da bilmeyen bir takım taş parçalarına ki, sen de onlara tapınmaktasın, tapınmaktan vazgeçmeye davet ediyorum."buyurdu. Bunun üzerine, Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh) da hemen, "Ben de şehâdet ederim ki, Allah'tan başka tapılacak ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki, Sen Allahü teâlâ'nın peygamberisin!" diyerek müslüman oldu. Onun müslüman olması, Peygamberimizi çok sevindirdi. Hanımı Ümeyye'ye de gelip, İslâmiyeti anlattı. O da hemen müslüman oldu.

Hazreti Hâlid bin Saîd, kardeşlerinin de müslüman olmaları için davette bulundu. Kardeşi Ömer bin Saîd de, müslüman olmuştu. Şiddetli bir İslâm düşmanı olan babası Ebû Uhayha, Hâlid bin Saîd'in (radıyallahü anh) müslüman olduğunu öğrenip, Mekke'nin tenha bir yerinde namaz kıldığını haber alınca, çocuklarından müslüman olmayanları gönderip onu huzûruna getirtti. O'na yeni girdiği dinden ayrılmasını söyledi. Azarlayıp dövmeye başladı. Sonra: "Sen, Muhammed'e mi tâbi oldun? Halbuki sen, Onun kavmine aykırı hareket ettiğini ve getirdiği şeyle onların putlarını ve geçmiş atalarını ayıpladığını görüyorsun!" dedi. Hazreti Hâlid bin Saîd de "Allah'a yemîn ederim ki, Muhammed (aleyhisselâm) doğru söylüyor. Ona tâbi oldum, ölürüm de onun dininden dönmem!" deyince, babası Ebû Uhayha'nın kızgınlığı daha çok arttı. Sopa, başında kırılıncaya kadar vurdu ve sonra; "Ey zelîl, yaramaz oğlum! İstediğin yere git. Yemîn olsun ki, sana ekmek vermeyeceğim!" Hazreti Hâlid de: "Sen benim nafakamı kesersen, Allahü teâlâ da, elbette bana geçineceğim rızkımı ihsân eder" dedi. Babası, Hazreti Hâlid'i evinden çıkarttı ve diğer çocuklarına da: "Eğer sizden biriniz, onunla konuşacak olursa, ona yapmadığım şeyi yaparım." dedi. Hazreti Hâlid'i tutup evinin mahzenine hapsettirdi. Üç gün O'nu Mekke'nin sıcağında aç ve susuz bıraktırdı. Hazreti Hâlid bin Sa'îd bir kolayını bulup, babasının elinden kurtuldu. Habeşistan'a hicret edinceye kadar, babasına görünmedi. Mekke'nin kenarında bir yerde gizlendi. Peygamberimizin yanından ayrılmadı.

Mekkeli müşriklerin, müslümanlara zulüm ve işkenceleri her gün artıyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen bu eziyetleri, dayanılmaz hale gelince, Resûlullah efendimiz, müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi. Orada rahat, edebileceklerdi. Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh) hanımı ile birlikte hicrete çıkacakları sırada, babası çok hastalandı. Yatağa düştü, İslâm dinine düşmanlığı sebebiyle; bu hastalığından kurtulup ayağa kalkınca, Mekke'de bir tek kimsenin putlardan başkasına ibadet edemiyeceğini söylüyordu. Hazreti Hâlid, babasının, hak dine olan bu düşmanlığının sona ermesi ve müslümanlara zarar vermemesi için, "Ey Allahım! Onu kaldırma!" diye duâ etti. Habeşistan'a hicret için, ilk olarak Mekke'den çıkan Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh) ve hanımı oldu. Kendisi ile beraber Kureyşli müslümanlardan bir grup da Habeşistan'a hareket etti. On seneden fazla orada kaldı. Oğlu Saîd ve kızı Ümmü Hâlid orada doğup büyüdü.

Hazreti Hâlid bin Saîd, ilk müslümanlardan olmak şerefinin yanında hem de Resûlullah'ın kâtiplik hizmetini yapmıştır. Kendisi, Hazreti Ali bin Ebî Tâlib'den evvel müslüman olduğunu söylemiştir. Damra bin Rabîa (radıyallahü anh) da, Onun Hazreti Ebû Bekir ile birlikte müslüman olduğunu rivâyet etmektedir. Kızı Ümmü Hâlid de, Hazreti Hatice, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ali ve Hazreti Zeyd bin Harise ve Sa'd bin Ebî Vakkâs'dan sonra beşinci müslüman olduğunu bildirmektedir.

Hazreti Hâlid bin Saîd, kardeşi Amr bin Saîd ve Hazreti Ca'fer bin Ebî Talib ile beraber, Habeşistan'dan Resûlullah'ın yanına Medine'ye geldi. Hicretin altıncı (m. 628) yılına rastlayan, bu dönüşte, Hayber'in fethi gerçekleşmişti. Ganîmetlerinden bir hisse de Hazreti Hâlid'e ayrıldı. Bir rivâyete göre bu harbe katılmıştı. Bundan sonra Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh), önce ömret-ül-kazaya, sonra sırası ile Mekke'nin fethine, Huneyn harbine, Tâif ve Tebük seferlerine ve bunların yanında, bazı küçük seriyyelere iştirâk etti. Fakat Bedir ve Uhud harplerine katılamadığı için çok üzgündü. Bu üzüntüsünü, bir ara Resûlullah efendimize açıkladığında, Peygamberimiz ona: "Üzülecek bir durum yok! Başkaları bir hicret ettiler. Fakat sen, iki hicrete katılmış oldun." buyurarak, gönlünü aldı.

Hazreti Hâlid bin Saîd, Medine-i Münevvere'ye döndükten sonra Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) yazışma ve mektûblaşma işlerini ona verdi. Eshâb-ı kiramın içinde okuma-yazma bilenlerden biriydi. Mekke'de iken de bu işleri, o yürütürdü. O, yazılacak çeşitli mektûbları yazar, gönderir ve yabancılarla yapılan anlaşmaları kaleme alır, gelen heyetlerle yapılan görüşmeleri kaydeder ve buna benzer her türlü işleri o yerine getirirdi. Resûlullah'ın özel kalem müdürü vazîfesini îfa ediyordu. Hicretin dokuzuncu (m. 631) senesinde Taifte oturan Benî Sakiften gelen heyet, Resûlullah ile görüşme yaptı. Bu heyet ile Resûlullah efendimiz arasındaki yazışma işlerini ve sulh anlaşmasını Hazreti Hâlid bin Saîd kaleme almıştı.

Hazreti Hâlid'in müslümanlığı kabûlünden ve Habeşistan'dan Medine'ye gelerek orada ikametinden sonra, kardeşi Ebbân da İslâmiyeti kabûl etmişti. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, bu kardeşleri (Hazreti Hâlid, Amr ve Ebbânı) devlet işlerinde kabiliyetli ve kudretli gördüğünden; Hazreti Hâlid'i Yemen'e, Hazreti Amr'ı Tihama'ya ve Hazreti Ebbân bin Saîd'i de, Bahreyn taraflarına önce âmil (zekat memuru), sonra da vâli olarak tayin etti. Hazreti Hâlid bin Saîd, Yemen'deki görevine, Resûlullah'ın vefâtına kadar devam etti. Peygamberimizin vefât haberini alır almaz, üçü de Medine'ye geldiler. Bu sırada Hazreti Ebû Bekir halife seçilmiş görevine yeni başlamış bulunuyordu.

Hazreti Ebû Bekir de. Hâlid bin Saîd'i (radıyallahü anh) Yemen'deki görevinin başına göndermek istedi. O, bu görevi özür bildirerek kabûl etmedi. Hazreti Ebû Bekir'in halifeliğinin ikinci yılında, İslâmiyet'ten ayrılan, namaz kılarız, zekat vermeyiz diyenlerle yapılan muharebelere katılarak mürtedlerin, bozguncuların bastırılmasında vazîfe aldı. Bu temizlik harekâtı tamamlandıktan sonra, İslâm ordusu Şam taraflarına sevk edildi. Bizans ile Yermük'te çetin savaşlar yapıldı. 46.000 kişilik İslâm ordusunun karşısında 240 000 kişilik Rum ordusu vardı. 108.000 düşman askeri öldürüldü. 3.000 müslüman şehîd oldu. Bu arada halife, Hazreti Hâlid bin Saîd'e, ordunun bir kısmının kumandanlığını verdi. Askerlerin harbe hazırlanması ve ihtiyâçlarının giderilmesi ona âitti. Hazreti Hâlid, yardımcı kuvvetlerin kumandanı olarak Filistin'de Remle şehrine yakın Ecnadey taraflarına gönderildi.

Yolda, askerleri arasında bazı ihtilaflar baş gösterdi. Tam bu arada, Bizans kumandanı Mahân da, ordusu ile Hazreti Hâlid'e karşı taarruza geçti. Hâlid (radıyallahü anh), bu taarruzu geri püskürttü ve yardım istedi. İslâm ordusunun tamamı seferberlik halinde olduğundan Hazreti İkrime ve Hâlid bin Velîd (radıyallahü anh) derhal Hazreti Hâlid'e yardıma geldiler. Bizans ordusu üzerine tekrar hücum edildi ve Şam'a kadar sürüldü. Şam ile Vakusa arasında ordusunu düzenleyen Bizans kumandanı Mahân, Hazreti Hâlid bin Saîd kumandasındaki İslâm ordusu üzerine tekrar saldırdı. Yapılan savaşta Hazreti Hâlid'in oğlu Saîd bin Hâlid (radıyallahü anh) şehîd oldu. Tam bu sırada İkrime bin Ebû Cehil'in (radıyallahü anh) kuvvetleri yardıma geldi. Bizans komutanı Mahân kaçtı. Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh), ordusunu Zü'l-Merre'ye getirerek orada konakladılar. Ayrıca, durumu, Medine'de bulunan halifeye bildirdi.

İslâm ordusu ile Bizans Rum ordusu arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Bu muharebelerde müslüman kadınlar da harp etti. Başkumandan Hazreti Hâlid bin Velîd ile kol komutanı Hazreti İkrime'nin şaşılacak kahramanlıkları görüldü. Hazreti Hâlid bin Saîd de, büyük bir cesâret örneği göstererek kahramanca dövüştü. Onun bu halini gören ordunun diğer askerlerine büyük bir canlılık ve cesâret geldi. Şam şehrinin alınmasında ve Fihl muharebesinde canını ortaya koyarak kahramanca çarpışan Hazreti Hâlid bin Saîd, 14 (m. 635) yılında İslâm orduları ile birlikte Merc-i Safer denilen yere geldi. Bir sene önce Hazreti İkrime'nin şehîd olması ile dul kalan hanımı ile evlendi. O gece bütün askerlere düğün ziyâfeti verildi. Ertesi gün, düşman üzerine saldırıya geçildi. Hazreti Hâlid bin Sa'îd hemen ön saflara geçerek dövüşmeye başladı. Düşman askerinden birisi, kendisi ile yeke yek döğüşecek bir er istedi. Hazreti Hâlid hemen ortaya; çıkıp vuruşmaya başladı. Burada kendisi şehîd oldu. Kocasının şehîd edildiğini gören bir günlük evli hanımı Ümmü Hakîm, hiç feryat ve figan etmeyerek, eline aldığı bir kılıçla düşman üzerine yürüdü. Kahramanca vuruşmaya başladı. Onun bu halini gören İslâm askerleri büyük bir şevk ve arzu ile saldırıya geçtiler. Bizanslıları kılıçtan geçirmeye başladılar. Bu arada Ümmü Hakîm (radıyallahü anha) de bir kâfir askerini öldürmüştü.

Hazreti Hâlid bin Sa'îd, daha cahiliyet devrinde, iken de okuma-yazma bilirdi. Arap edebiyatı ve çeşitli ilimlerde geniş bilgi sahibiydi. Mükemmel yazı yazardı. Resûlullah'ın mektûblarını o yazardı. Bu mektûblardaki edebî şekil, herkesi hayran bırakacak tarzdadır. Hazreti Hâlid, elindeki yüzüğüne ve mühürüne "Muhammedün Resûlullah" cümlesini yazdırmıştı. Bu yüzüğü parmağından hiç çıkarmazdı.

Hazreti Hâlid bin Saîd bütün ömrünü harp meydanlarında geçirdiğinden, Peygamberimizin (aleyhisselâm) kâtibi olmasına rağmen hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunamadı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe, cild-1, sh. 406

2) El-İstiâb, cild-1, sh. 399

3) Kâmûs-ul-a’lâm, cild-3, sh. 2104

4) Tabakât-ı İbni Sa’d, cild-4, sh. 94

5) El-A’lâm, cild-2, sh. 296

6) Sîret-i Dahlan, cild-1, sh. 189